

Nový zákon o odpadech: vyšší podíl recyklace, větší komfort pro lidi

Nejlepší je bezpochyby takový odpad, který vůbec nevznikne. Tam, kde už ale prevence vzniku odpadu nezabírá, je vhodné ho připravit k opětovnému použití, případně v maximální možné míře znovu materiálově využít. Zbytkový odpad, který ani po úpravách nelze materiálově využít, je možno spálit a tak využít jeho energii pro zásobování teplem a výrobu elektřiny. Ten poslední zbytek odpadu, s nímž už opravdu nelze dělat nic jiného, patří na skládku. Tak lze zjednodušeně popsat hierarchii nakládání s odpady, která je společná Evropské unii i České republice. Přesto bezmála tři čtvrtiny odpadu z českých domácností končí na skládkách, v materiálovém i energetickém využití za ostatními Evropany pokulháváme.

„Současný zákon o odpadech má řadu nedostatků a nedokáže efektivně zabránit plýtvání surovinami. Nový zákon lidem usnadní třídění, zvýhodní využití odpadu před jeho skládkováním, zjednoduší administrativu, aktivně předchází nelegálnímu nakládání s odpady. Ekologické chování se lidem musí vyplatit – kdo třídí, ušetří,“ říká ministr životního prostředí Martin Bursík.

Příliš mnoho odpadu končí na skládkách

Česká republika recykluje jen 21 % komunálního odpadu (KO), zatímco Německo, Rakousko, Nizozemí a Belgie jsou dlouhodobě nad 50 %. Stávající zákon o odpadech je zastaralý a nepřehledný, byl už sedmákrát novelizován.

Ministerstvo životního prostředí proto připravilo nový zákon o odpadech. Při jeho přípravě reagovalo na nejnovější vývoj evropské legislativy a aktuální údaje o nakládání s odpady v ČR. MŽP do návrhu promítlo přes tisíc nejrozličnějších podnětů a připomínek veřejnosti, obcí či firem. Cílem bylo stávající systém nakládání s odpady zpřehlednit a zefektivnit a elektronickou evidencí zjednodušit firmám administrativu. Návrh nového zákona o odpadech nyní MŽP předkládá k veřejné diskusi.

Třídění musí být jednodušší

Zejména v třídění biologicky rozložitelného komunálního odpadu (BRKO), který tvoří zhruba polovinu odpadu z domácností, existují obrovské rezervy. Ty jsou ale také v třídění nápojových kartonů, plechovek a dalších druhů odpadů.

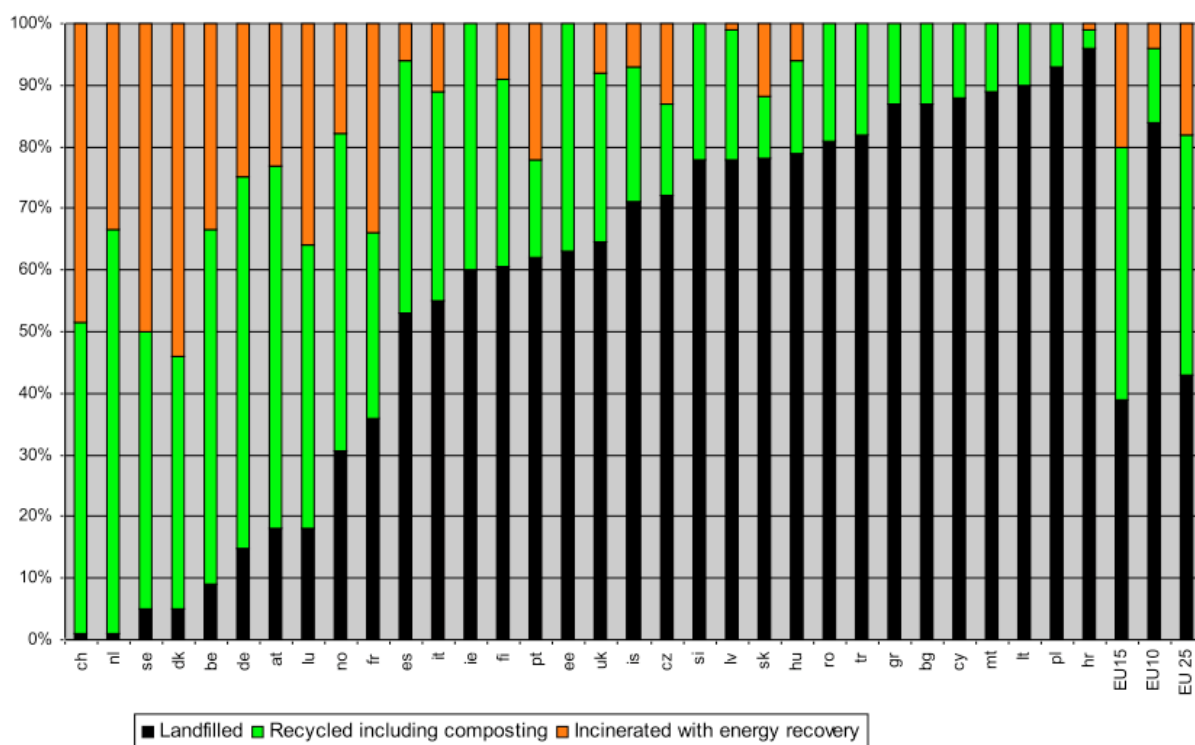
Například bioodpad je možné dobře využít v kompostárnách či v bioplynových stanicích. V České republice je nyní více než 150 fungujících kompostáren s nevyužitou roční kapacitou téměř 700 000 tun bioodpadu. Většina z nich ale vyžaduje dovybavení novými technologiemi. Pouze čtyři bioplynové stanice využívají biologický odpad z domácností.

Podle nového zákona musí obce od roku 2011 umožnit svým občanům třídít papír, plasty, sklo, kovy, nápojové kartony a biologicky rozložitelný odpad (bioodpad na sídlištích až od roku 2013). Pro třídění kovu a bioodpadu mohou zejména menší obce využívat sběrných dvorů. Úspora za skládkování odpadu (bioodpad tvoří zhruba polovinu KO) by ale měla obce motivovat také k rozmísťování speciálních kontejnerů.

MŽP již od roku 2007 podporuje projekty na rozvoj domácího a komunitního kompostování, systémů třídění odpadu, vybavení kompostáren, stavbu bioplynových stanic apod. Z Operačního programu životní prostředí (OPŽP) je doposud dotovalo 3,5 miliardami korun. Další prostředky by měly poskytovat kraje, které se nově budou podílet na příjmech ze skládkovacího poplatku.

Ve využívání odpadu jsme pozadu za sousedními státy

The rate of recycling versus incineration with energy recovery in EU+EFTA in 2005

Zdroj: EEA

Ekologické chování se musí vyplácet: kdo třídí, ušetří

Dnešní systém několika typů platby za svoz odpadu je nepřehledný. Zhruba 90 % obcí účtuje lidem paušální platbu „na hlavu“, bez ohledu na to, kolik odpadu reálně produkují. Přesto obcím ani tato platba nepokrývá náklady na svoz odpadu. Ministerstvo financí proto navrhlo zvýšit horní výši poplatku ze současných 500 Kč na 1250 Kč ročně. MŽP však přichází s návrhem, aby částka, kterou lidé za odvoz odpadu zaplatí, byla maximálně 1000 korun a aby méně platili ti, kdo třídí. To by obcím mělo při efektivním nakládáním s odpady jejich náklady pokrýt a navíc platbu spravedlivěji rozdělit mezi občany.

Nově každá obec vypočte platbu za odpad ze dvou částí: pevné (až 250 Kč) a pohyblivé (podle skutečného množství odpadu, který skončí nevytříděn v popelnici; až 750 Kč).

Platba každého občana musí odpovídat počtu svozů popelnic (pytlů, kontejnerů) od jeho domu a nikdy nesmí přesáhnout 1000 Kč za rok.

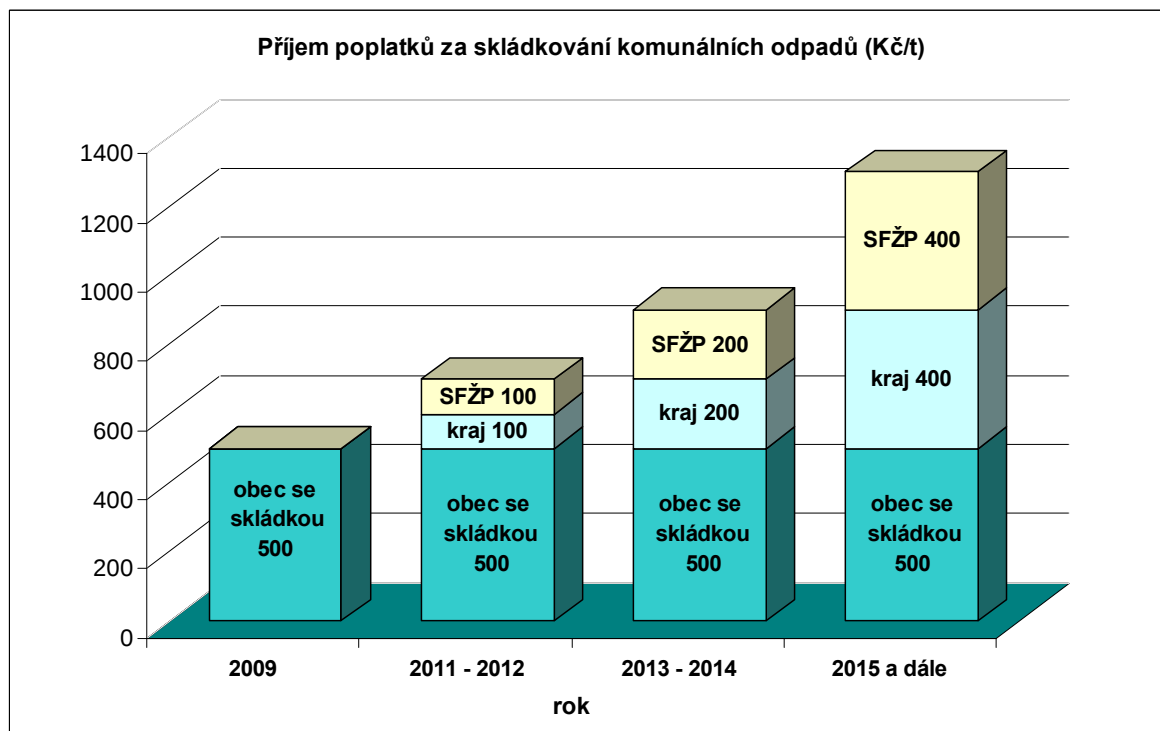
Majitel nemovitosti se s úřadem domluví na frekvenci svozu konkrétní popelnice (méně svozů znamená nižší platbu), možné je také označování popelnic známkami (popřípadě čipy) nebo odvozný (tzv. pytlový) systém. Lidé tak budou platit za odpad, který skutečně vyprodukovali a svozová firma prokazatelně odvezla.

Ukládání odpadu na skládky nesmí být výhodné

Nejlevnějším a proto nejčastějším způsobem nakládání s odpady je skládkování. Systém vybírání poplatků za skládkování je složitý a v praxi bývá často obcházen.

Zákon zpřísňuje požadavky na provozování skládek a zvyšuje pravomoci krajských úřadů. Skládky musí mít při zahájení činnosti finanční rezervu pro případ havárie. Zároveň od roku 2011 dojde k postupnému zvýšení poplatků za každou tunu skládkovaného komunálního odpadu až na maximálně 1300 Kč v roce 2015. Z toho nejvýše 500 korun připadne cca 150 obcím, na jejichž území skládka leží (konkrétní výši si obce určí obecní vyhláškou), příslušný kraj a Státní fond životního prostředí (SFŽP) si rovným dílem postupně rozdělí až 800 Kč. Po roce 2015 tak obce se skládkami, kraje i SFŽP získají každý ročně cca 2 mld. Kč. Tyto výnosy musí kraj i SFŽP reinvestovat do oblasti životního prostředí, zejména odpadového hospodářství.

Výrobci musí odpovídat za své výrobky i po použití

Výrobci baterií, akumulátorů, elektrozařízení, autovraků, minerálních olejů i pneumatik v současné době nezajišťují dostatečné využití vyřazených výrobků.

Menší elektrospotřebiče (do hmotnosti 5 kg) bude možné odevzdat v místě prodeje (pokud je prodejna větší než 200 m²) v neomezeném množství a bez vázání na nákup zboží. I v případě prodeje přes internet musí prodejce při dodání nového elektrospotřebiče zajistit převzetí starého.

Přenosné baterie bude odebírat každá prodejna elektro, fotovideo, hodin, počítačové a telekomunikační techniky, a dále všechny prodejny nad 200 m², které je nabízejí. Výjimku mají jen hotely, restaurace, drogerie a čerpací stanice.

Vzroste také počet míst pro odběr autovraků, budou minimálně v každé obci s rozšířenou působností. Náklady na sběrnou síť i na ekologickou likvidaci vozů ponese výrobce. Odběr minerálních olejů a pneumatik musí výrobce zřídit ve všech obcích s rozšířenou působností a v dalších, pokud o to požádají.

Zpětný odběr baterií, akumulátorů, elektrospotřebičů, autovraků, minerálních olejů i pneumatik je pro občany bezplatný, odběrná místa musí být jasně označena.

Sníží se administrativní zátěž podnikatelů

Zákon zásadním způsobem sníží administrativní zátěž především malých a středních podnikatelů. Hlášení o produkci odpadů se budou podávat elektronicky. Zvýšením minimální hranice produkce odpadů z 50 na 100 tun (u nebezpečných odpadů z 50 na 100 kg) se sníží počet povinných ohlašovatelů o 40 %, což bude opět znamenat významnou úlevu především pro drobné podnikatele. Ti přitom doposud hlásili údaje o produkci pouhých 1,5 % celkového množství odpadů (respektive 0,014 % nebezpečných odpadů). Podnikatelé tak ušetří více než 150 milionů korun.

Omezení skládkování bioodpadu

Na skládkách v roce 2007 skončilo o čtvrtinu více bioodpadu, než kolik České republiky pro rok 2010 povoluje závazná evropská směrnice.

Třídění odkloní část bioodpadu z domácností a umožní jeho využití v kompostárnách a bioplynových stanicích. Část zbývajících komunálního odpadu energeticky využijí stávající spalovny (včetně té nově rekonstruované v Brně). Další cca milion tun směsných KO bude v následujících letech nutné před uložením na skládku zpracovat v nových kapacitách. Pomocí mechanicko-biologické úpravy odpadů (MBÚ) dojde k oddělení biosložky, která se před uložením na skládky stabilizuje, a vysokoenergetické frakce, kterou je možno spalovat v cementárnách, případně v dalších stávajících energetických zařízeních. Směsný KO lze také energeticky využít ve spalovnách komunálních odpadů, nicméně výstavba spaloven je dražší řešení.

Nový návrh zákona zvýší poplatek za skládkování a přiblíží tak

ceny energetického využití ceně skládkování. Definuje také podmínky stabilizace komunálního odpadu prostřednictvím MBÚ.

Z OP Životní prostředí je možné podporovat přizpůsobení stávajících energetických kotlů ke spalování odpadu a výstavbu MBÚ.

Nejekonomičtější způsobem případného energetického využití nerecyklovatelného zbytku KO je spalování. Před získáním povolení ke spalování odpadu je ale energetické kotle nutné upravit a budou muset splňovat stejné emisní parametry jako spalovny KO.

Odpad a produkty z něj (výstupy z MBÚ, vytríděné druhotné suroviny) zůstanou podle definice v zákoně i nadále odpadem a nikoliv běžným palivem. Jde o zásadní rozlišení, protože na rozdíl od výrobků k nám odpad ke spalování nadále nebude dovoleno dovážet. Dovoz odpadů do českých spaloven a na skládky bude i nadále zakázán, jak do evropské směrnice prosadil tým českého MŽP.

Jednorázové nákupní tašky nebudou zdarma

Podle kvalifikovaných odhadů se v českých obchodech ročně zdarma rozdají až tři miliardy plastových tašek, což představuje 9000 tun plastů za rok. Volně odhozené tašky zvyšují obcím náklady na úklid veřejných prostranství a ohrožují život zvířat.

MŽP navrhuje, aby obchody již nesměly tašky rozdávát zdarma a jejich cenu plošně promítat do ceny jiných výrobků. Každý obchodník ovšem bude nadále rozhodovat, kolik přesně za tašku zákazníkovi naúčtuje. Výjimkou jsou tenké sáčky z polyetylénu ve tvaru tašek, používané např. na potraviny, které mohou být rozdávány i nadále. Zákon dále dává zmocnění Ministerstvu financí, že v případě nutnosti může minimální cenu tašky stanovit.

MŽP nabídlo obchodním řetězcům jednání o dobrovolné dohodě, v níž by se obchody zavázaly ke zpoplatnění tašek v dohodnutých termínech. Na přípravě dohody spolupracoval také EKOKOM. Obchodní řetězce nakonec takový závazek odmítly, proto ministerstvo navrhuje zpoplatnění tašek přímo v zákoně.

Reagujeme na aktuální problémy recyklačního průmyslu

„Kromě nového zákona o odpadech se snažíme hledat i cesty, jak reagovat na aktuální přechodné problémy recyklačního průmyslu související se světovou hospodářskou krizí,“ říká ministr životního prostředí Martin Bursík. Vláda se rozhodla pro opatření na podporu malého a středního podnikání - zejména odložení placení zálohy na daň a navrhla také snížení sociálního a zdravotního pojištění. To jsou nástroje, které velmi pomohou také recyklačním firmám (tedy všem drobným podnikatelům, kteří jsou činní v řetězci od vytrídění, přes dotřídění a znovuzpracování odpadů). Na podporu třídění a materiálového využití odpadu MŽP směřuje i podpora z Operačního programu Životní prostředí.

„Jednáme také s Ministerstvem dopravy o podpoře recyklace prostřednictvím veřejných zakázek, například na využití směsných plastů do protihlukových stěn u dálnic a železnic. S Ministerstvem financí jednáme o snížení DPH u služeb v odpadovém hospodářství. Na evropské úrovni se snažíme prosadit snížení DPH na recyklované výrobky. Plýtvání použitelnými surovinami je ekonomický nesmysl,“ konstatuje ministr Bursík

Pozitivní zprávy o vývoji recyklační krize

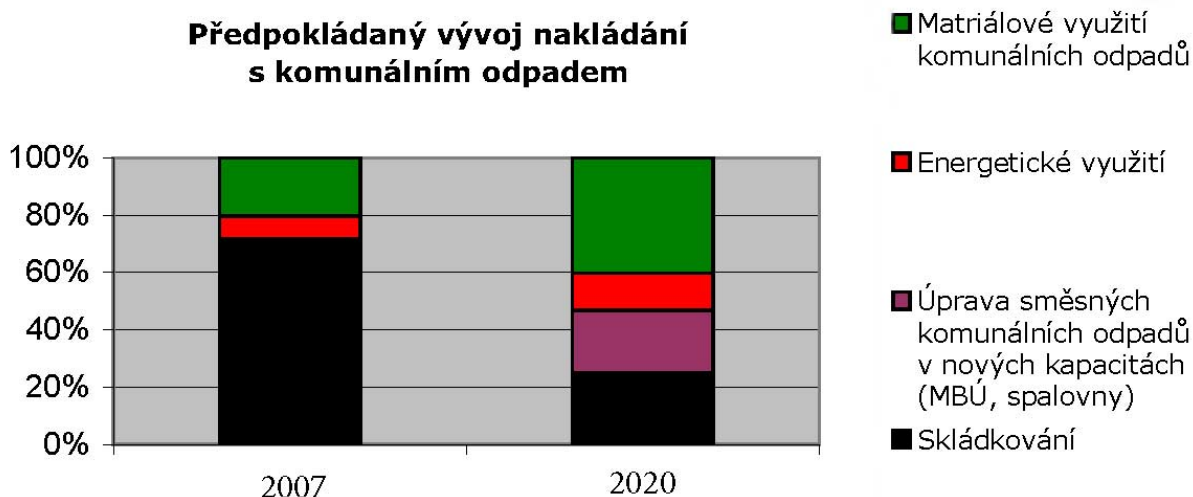
Krizi nejlépe odolaly zálohové systémy a dobře fungující systém třídění a dotřídňování. Kvalitní suroviny se lépe prodávají na trhu, stabilita jejich dodávek lépe vyhovuje domácímu zpracování. Pozitivně se projevily povinné recyklační kvóty v obalovém zákoně, kvůli nim musel obalový průmysl zvýšit své příspěvky obcím na třídění a recyklaci. Provozovatelé třídících systémů v EU (organizace PRO EUROPE) odhadují, že přebytek druhotných surovin bude vyřešen do konce roku. Kvůli nízké ceně ropy zůstává problémem pouze směsný plast. Ten ale lze skladovat a využít při veřejných zakázkách například na protihlukové stěny. Podpora recyklačního průmyslu se stala součástí protikrizových opatření u nás i v EU. Dlouhodobým důsledkem bude zvýšení „domácí kapacity“ využití odpadu a zvýšení počtu „zelených“ pracovních příležitostí.

Jak dál s odpady v České republice

V posledních letech množství komunálního odpadu klesalo. Podle odhadů MŽP tento pokles krátkodobě prohloubí ekonomická krize, následně ale dojde k postupnému nárůstu.

Strmějšímu růstu zabrání preventivní opatření – podpora komunitního a domácího kompostování, nárůst zpětného odběru vyřazených výrobků, omezení jednorázových tašek atp. Materiálové využití KO poroste až na 40 % v roce 2020. Energetické využití odpadu ve stávajících spalovnách KO stoupne na více než 13 %. Ve stávajících energetických kotlích (po technologickém vylepšení) bude energeticky využita část upraveného odpadu.

Na skládce tak skončí část stabilizovaného odpadu, zbytek neupraveného KO a popel ze spaloven a dalších energetických zařízení. Dnes nejčastější způsob nakládání s odpadem – skládkování – poklesne zhruba na třetinu.

VYSVĚTLIVKY

Komunální odpad vzniká na území obce a pochází od občanů, jde o různorodou směs, ve které se nachází např. papír, plasty, popel, zbytky potravin, textil, kovy, sklo, guma, zahradní zbytky atd. nebo vzniká při činnosti obce jako je čištění veřejných komunikací a prostranství, údržba veřejné zeleně atd.

Biologicky rozložitelný odpad neboli bioodpad je veškerý odpad, který rozkládají živé organismy a patří sem např. zemědělské odpady, odpady ze zahrad, zbytky potravin, kaly z čistíren odpadních vod, papír. Tyto odpady se dají dále využít pro kompostování nebo k výrobě bioplynu.

Biologicky rozložitelný komunální odpad (BRKO) je důležitou součástí bioodpadu a pochází od občanů nebo vzniká při činnosti obce, zahrnuje např. papír a lepenku, dřevo, oděvy, odpady z kuchyní a stravoven, odpad z údržby zeleně, odpad z tržišť.

Mechanicko biologická úprava odpadů (MBÚ) je způsob úpravy, kterým se ze směsného odpadu v klasické popelnici oddělují bioodpady a upravují se tak, aby při jejich skládování nedocházelo k vytváření a uvolňování skleníkových plynů. Kromě nich se úpravou získávají i další hodnotné suroviny pro materiálové či energetické využití: kovy, směs plastů, papíru a textilu pro výrobu paliva z odpadů, popřípadě samostatné plasty pro recyklaci.

Kontakty:

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP, tel.: 267 122 040, mob.: 724 175 927, e-mail: jakub.kaspar@mzp.cz, www.mzp.cz